

Accounting Comparability on Value Relevance of Earning and Book Value with Emphasis on Financial Reporting Opacity and Internal Control Weakness

Majid Hashemi Dehchi¹, Naser Izadinia^{2*}, Amin Hajiannejad³

1. Assistant Prof, Department of Accounting, Ragheb Isfahani Higher Education Institute, Isfahan, Iran
2. Associate Prof. Department of Accounting, University of Isfahan, Isfahan, Iran
n.izadinia@ase.ui.ac.ir
3. Assistant Prof. Department of Accounting, University of Isfahan, Isfahan, Iran

ARTICLE INF	ABSTRACT
Received: 2021-06-28 Accepted: 2021-10-23	The purpose of this study is to investigate the relationship between value relevance of earning and book value and accounting comparability due to the role of financial reporting opacity and internal control weakness. The statistical population of this study are all companies listed in Tehran Stock Market, in which 102 companies in the period 2013 to 2020 have been selected by systematic elimination method. For data analysis and hypothesis testing, multivariate regression model based on compound data with fixed effects is used. The results of estimating the research model indicate that the accounting comparability has a positive and significant effect on the value relevance of book value and earnings per share. The findings also showed that when the opacity in financial reporting is high, the effect of accounting comparability on the value relevance of book value and earnings per share decreases. In addition, when there is a weakness in internal controls, the accounting comparability does not have a significant effect on the value relevance of book value and earnings per share. In general, these findings indicate that Financial Statement Comparability increases the value relevance of accounting information in capital market valuation.
* Corresponding author: Naser Izadinia Associate Prof. Department of Accounting, Isfahan University, Isfahan, Iran Email: n.izadinia@ase.ui.ac.ir	

1- Introduction

Value relevance is studied in order to observe the role of accounting information in explaining the return on securities. Accounting information

plays an important role when evaluating the future investors of companies in their investment decisions. In accounting studies, the statistical relationship between accounting information and stock prices is used to assess the degree of value relevance of accounting information to shareholders. Value relevance can be considered as the ability of one or more accounting figures to explain changes in returns and prices. Factors affecting the value of accounting information. One of these factors is the accounting comparability.

Comparability is one of the quality-enhancing features of financial reporting that enables users to identify similarities and differences between a set of economic phenomena. The accounting comparability helps users of financial statements to better understand and evaluate the economic performance of a company compared to their peers. Accounting information enables investors to make informed trading decisions and therefore be included in stock prices. However, the usefulness of accounting information for investors depends entirely on the extent to which the information can be modeled on similar companies. The Accounting Standards Board believes that comparability can increase the relevance of accounting information and facilitate investors' evaluation of alternative investment opportunities. More comparability enriches a company's information environment by facilitating benchmarking and giving investors access to a wider range of industry and market information. This means that increasing the supply of information from comparable companies leads to a richer information environment and makes the financial statements of the parent company more informative for capital market participants, increasing comparability of the quality of information provided in financial statements. Previous studies have shown that comparability improves the accuracy of financial information and makes it easier for market participants to evaluate fairly reported financial statements based on information from similar companies and reduce uncertainty about their accuracy. Ability to compare the cost of collecting and processing company-specific information. Because comparability reduces the cost of collecting and processing investor information, enables accurate and effective evaluation of financial information, increases the value relevance of accounting information.

Also, when there is financial reporting opacity and Internal control weakness, the effect of accounting comparability on the value relevance of accounting information is reduced. In the absence of complete transparency in financial reporting, managers are given the opportunity to hide negative

information within the company in order to maintain their job and professional reputation. When a company's information environment is opaque, the benefits of comparability of financial statements diminish because investors cannot make a reliable estimate of the numbers reported. Weak internal control weaknesses also cause investors to revise their assessments of the quality and accuracy of existing accounting information. Investors react negatively to the disclosure of internal control deficiencies. Accordingly, ineffective internal financial reporting controls reduce investors' confidence in financial information. Therefore, when internal controls are weak, the advantages of comparability of financial statements are reduced. The purpose of this study is to investigate the accounting comparability on value relevance of earning and book value due to the role of financial reporting opacity and internal control weakness.

2- Research Hypothesis

Hypothesis 1: The accounting comparability has a positive effect on the value relevance of book value per share.

Hypothesis 2: The accounting comparability has a positive effect on the value relevance of earnings per share.

Hypothesis 3: Financial reporting opacity reduces the effect of accounting comparability on the value relevance of book value per share.

Hypothesis 4: Financial reporting opacity reduces the effect of accounting comparability on the value relevance of earnings per share.

Hypothesis 5: Internal control weakness reduces the effect of accounting comparability on the value relevance of book value per share.

Hypothesis 6: Internal control weakness reduces the effect of accounting comparability on the value relevance of earnings per share.

3- Methods

The statistical population of this study are all companies listed in Tehran Stock Market, in which 102 companies in the period 2013 to 2020 have been selected by systematic elimination method. For data analysis and hypothesis testing, multivariate regression model based on compound data is used

4- Result

The results of estimating the research model indicate that the accounting comparability has a positive and significant effect on the value

relevance of book value and earnings per share. The findings also showed that when the opacity in financial reporting is high, the effect of accounting comparability on the value relevance of book value and earnings per share decreases. In addition, when there is a weakness in internal controls, the accounting comparability does not have a significant effect on the value relevance of book value and earnings per share.

5- Discussion and Conclusion:

In general, the findings of this study are consistent with the claim of the Financial Accounting Standards Board that the accounting comparability increases the usefulness of accounting information decision and allows investors to better evaluate investment opportunities.

Keywords: Value Relevance of Earning, Accounting Comparability, Financial Reporting Opacity, Internal Control Weakness.

تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود با تأکید بر عدم شفافیت گزارشگری مالی و ضعف کنترل‌های داخلی

دکتر مجید هاشمی دهچی^۱، دکتر ناصر ایزدی نیا^۲، دکتر امین حاجیان نژاد^۳

چکیده: هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین ارتباط ارزشی سود و قابلیت مقایسه حسابداری با توجه به نقش عدم شفافیت گزارشگری مالی و ضعف کنترل‌های داخلی است. جامعه آماری در این پژوهش تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که تعداد ۱۰۲ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ به روش حذف سیستماتیک انتخاب شده است. از الگوی رگرسیون چند متغیره مبتنی بر داده‌های ترکیبی با اثرات ثابت، به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده گردید. یافته‌های حاصل از تخمین مدل پژوهش بیانگر این است که بین مقایسه پذیری حسابداری و ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی زیاد است، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم کاهش می‌یابد. علاوه بر این نیز، زمانی که ضعف کنترل‌های داخلی وجود دارد، مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم تأثیر معناداری ندارد. به طور کلی این یافته‌ها بیانگر این موضوع است که مقایسه پذیری صورت‌های مالی باعث افزایش ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری در ارزیابی بازار سرمایه می‌شوند.

کلیدواژه: ارتباط ارزشی سود، مقایسه پذیری حسابداری، عدم شفافیت گزارشگری مالی، ضعف کنترل داخلی.

۱. استادیار، گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی راغب اصفهانی، اصفهان، ایران

n.izadnia@ase.ui.ac.ir

۲. دانشیار، گروه حسابداری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۴/۷

۱- مقدمه

ارتباط ارزشی صورت‌های مالی برای سرمایه‌گذاران و تهیه‌کنندگان استانداردهای حسابداری اهمیت زیادی دارد. ارتباط ارزشی سود رابطه بین اطلاعات حسابداری و ارزش بازار یا بازده سهام است. درک تحول در ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری بینشی را در مورد اینکه آیا حسابداری در اقتصاد جدید مرتبط است یا خیر فراهم می‌کند (جرد، نیوسفلا و ستیم^۱، ۲۰۱۱؛ تینگارد و دامکر^۲، ۲۰۰۸). مطالعات گسترده‌ای به بررسی رابطه قیمت سهام و ارقام حسابداری پرداخته‌اند تا مشخص نمایند که ارقام حسابداری منعکس‌کننده اطلاعاتی هستند که سرمایه‌گذاران در ارزش‌گذاری حقوق صاحبان سهام شرکت استفاده می‌کنند یا خیر. (براون، هی و تیتل^۳، ۲۰۰۶). از نظر استفاده‌کنندگان بالقوه صورت‌های مالی، پژوهشگران و تهیه‌کنندگان استانداردهای حسابداری، ارزش اطلاعات حسابداری تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد. پژوهش چن، کرت و وانگ^۴ (۲۰۲۰) نشان داد که قابلیت مقایسه حسابداری بر ارزیابی تصمیمات سرمایه‌گذاری با در نظر گرفتن سایر ویژگی‌های گزارشگری مالی از جمله عدم شفافیت گزارشگری مالی و کنترل‌های داخلی تأثیرگذار است.

مقایسه پذیری یکی از ویژگی‌های ارتقا دهنده صورت‌های مالی است که هدف آن ارتقا ویژگی‌های کیفی مربوط بودن و ارائه منصفانه است (هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی^۵، ۲۰۱۰). مقایسه پذیری به ویژه برای فعالان بازار سرمایه مهم است زیرا تصمیم‌های سرمایه‌گذاری آن‌ها در درجه اول شامل ارزیابی و مقایسه چشم‌انداز شرکت‌های همسان است. قابلیت مقایسه بیشتر حسابداری به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا از طریق اطلاعات در دسترس مربوط به شرکت‌های همسان بنیان‌های اقتصادی یک شرکت را با دقت بیشتری ارزیابی کنند. سه دلیل برای این کار وجود دارد (چن و همکاران، ۲۰۲۰).

اول اینکه مقایسه پذیری، منجر به افزایش کیفیت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی می‌شود. بر اساس پژوهش‌های قبلی قابلیت مقایسه منجر به افزایش دقت و صحت اطلاعات مالی می‌شود و از طریق اطلاعات شرکت‌های همسان و کاهش عدم اطمینان در مورد دقت ارزیابی آن‌ها، امکان ارزیابی منصفانه صورت‌های مالی منتشرشده را تسهیل می‌نماید (پترسون، اسماردبک و ویلک^۶، ۲۰۱۵). علاوه بر این مقایسه پذیری، به وسیله محدود کردن توانایی مدیران در نگه داشتن اخبار بد، کیفیت اطلاعات را افزایش می‌دهد (کیم، لی، لو و یو^۷، ۲۰۱۶).

دوم این که قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری باعث کاهش هزینه جمع آوری و پردازش اطلاعات مختص شرکت می‌شود (چوی، چوی، میرز و زیبارت^۸، ۲۰۱۹؛ کیم و کرفت و رایان^۹، ۲۰۱۳). هزینه پردازش و جمع آوری اطلاعات مختص شرکت، به خاطر عدم دسترسی کافی سرمایه‌گذاران به منابع، زیاد است. بنابراین مقایسه پذیری اطلاعات حسابداری امکان درک اطلاعات خاص شرکت را برای سرمایه‌گذاران با میزان آگاهی و دانش کمتر فراهم می‌کند (چوی و همکاران، ۲۰۱۹). دلیل سوم این است که مقایسه پذیری بیشتر، محیط اطلاعاتی یک شرکت را از طریق آسان کردن الگوها و فراهم کردن بخش گسترده‌تری از اطلاعات در سطح صنعت و بازار برای سرمایه‌گذاران، غنی‌تر می‌کند (دی فرانکو، کوتاری و وردی^{۱۰}، ۲۰۱۱؛ فانگ، ایزلین و ژانگ^{۱۱}، ۲۰۱۹). به این مفهوم که افزایش اطلاعات گزارش‌شده از طرف شرکت‌های با قابلیت مقایسه، باعث ایجاد یک محیط اطلاعاتی غنی‌شده و صورت‌های مالی شرکت همسان دارای محتوای اطلاعاتی برای فعالان بازار سرمایه می‌شود (چوی و همکاران، ۲۰۱۹). به طور کلی به دلیل اینکه هزینه جمع آوری و پردازش اطلاعات به وسیله قابلیت مقایسه کاهش می‌یابد، پتانسیل ارزیابی صحیح و با دقت اطلاعات مندرج در گزارش‌های مالی ایجاد می‌شود که این خود منجر به بهبود ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری خواهد شد (چن و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی و ضعف کنترل داخلی وجود دارد، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری کاهش می‌یابد (چن و همکاران، ۲۰۲۰). عدم شفافیت گزارشگری مالی به‌عنوان جلوگیری عمدی از دسترسی به اطلاعات، گزارش نادرست اطلاعات یا عدم توانایی بازار در کسب اطمینان از کفایت مربوط بودن و کیفیت اطلاعات گزارش‌شده تعریف شده است. زمانی که شفافیت کامل در گزارشگری مالی وجود ندارد، این فرصت برای مدیران فراهم می‌شود تا به منظور حفظ شغل و اعتبار حرفه‌ای خود، اطلاعات منفی را در داخل شرکت مخفی نمایند (هاتن، مارکس و تهرانیان^{۱۲}، ۲۰۰۹). زمانی که محیط اطلاعاتی یک شرکت غیر شفاف است مزایای قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری کاهش می‌یابد زیرا سرمایه‌گذاران نمی‌توانند ارزیابی قابل‌اعتمادی از اعداد گزارش‌شده داشته باشند (چن و همکاران، ۲۰۲۰). کنترل داخلی فرآیندی است که با مشارکت هیات مدیره، مدیریت و سایر کارکنان واحد تجاری در جهت کسب اطمینان معقول در خصوص دستیابی به اهداف عملیاتی،

گزارشگری و رعایت طراحی شده است. ایجاد ضعف در کنترل داخلی، نظارت بر عملکرد سطوح مختلف سازمان را مختل کرده و باعث کاهش شفافیت و پاسخگویی می‌شود. وجود ضعف بااهمیت در کنترل‌های داخلی، روی درک سرمایه‌گذاران از قابلیت اتکای اطلاعات حسابداری تأثیر منفی خواهد داشت. این موضوع باعث افزایش ریسک اطلاعات حسابداری شده که بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و قیمت سهام از دیدگاه سرمایه‌گذاران، تأثیر منفی خواهد داشت (چن و همکاران، ۲۰۲۰). در نتیجه مزیت قابلیت مقایسه صورت‌های مالی مرتبط با ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری کاهش خواهد یافت.

انتظار می‌رود یافته‌های پژوهش حاضر اطلاعات بیشتری درباره میزان تأثیر مقایسه پذیری و سودمند بودن اطلاعات حسابداری (ارتباط ارزشی) در اختیار گذارد تا از این راه سرمایه‌گذاران و مالکان شرکت را در گرفتن تصمیم‌های اقتصادی کمک نماید. همچنین این اولین پژوهشی است که مزایای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با سایر ویژگی‌های مهم گزارشگری مالی به طور هم‌زمان مورد بررسی قرار داده است. در ادامه مبانی و پیشینه پژوهش، فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش، یافته‌های پژوهش و در انتها بحث و نتیجه‌گیری ارائه شده است.

۲- مبانی نظری پژوهش

صورت‌های مالی، اطلاعات مربوط را برای تصمیم‌گیری و ارزیابی، در اختیار فعالان بازار قرار می‌دهد. پژوهش‌های قبلی نشان دادند که سود هر سهم و ارزش دفتری هر سهم در ارزیابی سهام مربوط است (اولسن^۳، ۱۹۹۵؛ فلتمن و اولسن^۴، ۱۹۹۵). همچنین، مطالعات ویژگی‌های خاص شرکت‌ها را که بر ارزیابی سرمایه‌گذاران از سود و ارزش دفتری هر سهم تأثیر می‌گذارد، مورد بررسی قرار داده است. به عنوان مثال در پژوهش‌های قبلی نشان داده شده است که ارتباط ارزشی صورت‌های مالی منوط به سودآوری و سلامت مالی شرکت (باسو^۵، ۱۹۹۷؛ بارت، بیور و لندمسن^۶، ۱۹۹۸)، سرمایه‌گذاری در دارایی‌های نامشهود (سریواستاوا^۷، ۲۰۱۴)، سازوکارهای نظارت داخلی و خارجی و محیط اطلاعاتی (دانگ، بروان و مککول^۸، ۲۰۱۱) است. همچنین بارت، لی و مککلار^۹ (۲۰۱۸) سیر تحول ارتباط ارزشی مورد تحلیل قرار دادند و متوجه شدند که ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری به وسیله دارایی‌های نامشهود، فرصت‌های

رشد و عملکرد شرکت افزایش می‌یابد. همچنین پژوهش‌های قبلی نشان دادند نشان دادند که مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم تأثیرگذار است (چن و همکاران، ۲۰۲۰)

قابلیت مقایسه حسابداری یکی از ویژگی‌های ارتقادهنده سیستم گزارشگری مالی است. اطلاعات حسابداری مربوط سرمایه‌گذاران را قادر می‌سازد تا تصمیم‌های تجاری آگاهانه اتخاذ نمایند که در نتیجه آن قیمت سهام تغییر می‌کند. با این وجود سودمندی اطلاعات حسابداری برای سرمایه‌گذاران به شدت میزانی که اطلاعات را بتوان بین شرکت‌های همسان مقایسه کرد، بستگی دارد (هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰). بر اساس دیدگاه تدوین‌کنندگان استانداردها، قابلیت مقایسه، مربوط بودن اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد و ارزیابی سرمایه‌گذاران از فرصت‌های سرمایه‌گذاری جایگزین را تسهیل می‌کند (هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی^{۲۰}، ۲۰۱۰). انتظار می‌رود قابلیت مقایسه بیشتر بر اساس اطلاعات در دسترس شرکت‌های همسان به سرمایه‌گذاران در ارزیابی پدیده‌های اقتصادی کمک کند. سه دلیل منطقی برای این کار وجود دارد.

اولاً مقایسه پذیری میزان اطلاعات موجود در مورد شرکت‌های همسان را افزایش می‌دهد. مقایسه پذیری بیشتر صورت‌های مالی، منجر به گسترش دانش در شرکت‌های همسان می‌شود زیرا شرکت‌های همسان مقایسه پذیر الگوهای معنی‌دارتری برای یکدیگر تشکیل می‌دهند از این رو برای سرمایه‌گذاران دسترسی بیشتری به اطلاعات صنعت و بازار فراهم می‌شود (فانگ و همکاران، ۲۰۱۹). وجود شرکت‌های همسان با قابلیت مقایسه بیشتر به سرمایه‌گذاران اجازه می‌دهد تا شباهت‌ها و تفاوت‌های اقتصادی شرکت‌های صنعت را بهتر درک کنند. افزایش عرضه اطلاعات توسط شرکت‌های همسان در کل باعث ایجاد یک فضای اطلاعاتی غنی‌تر می‌شود. پژوهش‌های قبلی نشان دادند که با افزایش مقایسه پذیری، صورت‌های مالی برای فعالان بازار سرمایه آموزنده‌تر می‌شوند. بنابراین انتظار می‌رود که قابلیت مقایسه، مجموعه‌ای از اطلاعات در دسترس را برای فعالان بازار گسترش دهد و به سرمایه‌گذاران کمک کند تا فعالیت‌های اقتصادی اساسی یک شرکت را در مقایسه با سایر همتایان خود ارزیابی کنند، در نتیجه ارزش شرکت را بهتر ارزیابی کنند (چن و همکاران، ۲۰۲۰).

دوم اینکه مقایسه پذیری کیفیت کلی اطلاعات ارائه‌شده در صورت‌های مالی شرکت

همسان را افزایش می‌دهد. به طور خاص، مقایسه پذیری می‌تواند دقت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی را بهبود بخشد و به سرمایه‌گذاران برای ارزیابی بهتر شرکت کمک کند. کیم و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که قابلیت مقایسه، عدم تقارن اطلاعاتی و عدم اطمینان در بازار بدهی را کاهش می‌دهد. پژوهش‌های قبلی همچنین نشان داده است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کیفیت اطلاعات موجود در صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد زیرا توانایی مدیر در پنهان کردن اطلاعات نامطلوب برای فعالان بازار را محدود می‌کند (کیم و همکاران، ۲۰۱۶).

سوم اینکه قابلیت مقایسه حسابداری هزینه جمع‌آوری و پردازش اطلاعات خاص شرکت را کاهش می‌دهد (کیم و همکاران، ۲۰۱۳). درحالی‌که اطلاعات مربوط به سطح بازار و صنعت، اغلب توسط سرمایه‌گذاران به عنوان یک نتیجه تلاش جمعی در بازار پردازش می‌شود، کسب و پردازش اطلاعات خاص شرکت چالش برانگیزتر است. چوی و همکاران (۲۰۱۹) استدلال می‌کنند که مقایسه پذیری به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا اطلاعات خاص شرکت را به راحتی استخراج و درک کنند، زیرا آن‌ها می‌توانند از اطلاعات شرکت‌های همسان به عنوان یک الگو در تفسیر صورت‌های مالی شرکت همتا استفاده کنند. کیم و همکاران (۲۰۱۳) معتقدند که مقایسه پذیری بیشتر، سرمایه‌گذاران را قادر می‌سازد تا تجزیه و تحلیل‌های مالی را با کارایی بیشتری انجام دهند و ارزش شرکت را با دقت و کارایی بیشتر برآورد نمایند. در نتیجه انتظار می‌رود مقایسه پذیری حسابداری ارتباط ارزشی اطلاعات مالی را افزایش می‌دهد (چن و همکاران، ۲۰۲۰). بر این اساس فرضیه‌های اول و دوم پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه اول: مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم تأثیر

مثبت دارد.

فرضیه دوم: مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود هر سهم تأثیر مثبت دارد.

عدم شفافیت گزارشگری مالی درجه‌ای از عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران نشان می‌دهد. عدم شفافیت گزارشگری مالی مدیران را قادر به پنهان‌کاری و انباشت اخبار بد برای دوره طولانی می‌کند (کیم و ژانگ^{۲۱}، ۲۰۱۴). اگر گزارشگری مالی غیر شفاف باشد، سرمایه‌گذاران به راحتی نمی‌توانند تشخیص دهند که آیا اختلافات بین شرکت مورد نظر و شرکت‌های همسان به دلیل رخدادهای اقتصادی اساسی است یا به دلیل اطلاعات

نادرست. بنابراین، حتی اگر صورت‌های مالی شرکت اصلی با گزارش‌های شرکت‌های همسان قابل مقایسه باشد، ارزیابی دقیق و قابل اعتماد بودن اطلاعات حسابداری مربوطه دشوار است (چن و همکاران، ۲۰۲۰)

پژوهش‌های قبلی نشان داد که عدم شفافیت گزارشگری مالی با عدم تقارن اطلاعاتی بالا، ریسک سقوط قیمت سهام بالا و قیمت‌گذاری نادرست دارایی مرتبط است (هاتن و همکاران، ۲۰۰۹؛ کیم و ژانگ، ۲۰۱۴). وقتی میزان عدم شفافیت گزارشگری مالی زیاد است، بعید است که اطلاعات قابل مقایسه بتواند قضاوت ارزیابی سرمایه‌گذاران را بهبود بخشد زیرا اساس برآورد سرمایه‌گذاران (به عنوان مثال، صورت‌های مالی شرکت اصلی) از کیفیت پایینی برخوردار است (چن و همکاران، ۲۰۲۰). عدم شفافیت مدیران را قادر می‌سازد تا از ارائه اطلاعات نامطلوب خودداری کنند و نگرانی‌هایی را در مورد میزان ارائه صورت‌های مالی منصفانه مربوط به رخدادهای اقتصادی ایجاد کند (هاتن و همکاران، ۲۰۰۹).

عدم شفافیت گزارشگری مالی به دو دلیل نقش تعدیل‌کننده مهمی در رابطه بین ارتباط ارزشی و قابلیت مقایسه حسابداری دارد. اول اینکه اگرچه ممکن است سرمایه‌گذاران با تجزیه و تحلیل شرکت‌های همسان برخی از اخبار ناشناخته اعلام شده را استنباط کنند، اما هنوز هم عدم شفافیت می‌تواند مزایای قابلیت مقایسه در مورد ارتباط ارزشی صورت مالی را به خطر بیندازد. دوم، عدم شفافیت گزارشگری مالی خطر سقوط قیمت سهام را افزایش می‌دهد که ممکن است ارتباط بین مقایسه پذیری صورت‌های مالی و ارزیابی شرکت را ضعیف کند (چن و همکاران، ۲۰۲۰). با توجه به این توضیحات فرضیه سوم و چهارم پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه سوم: عدم شفافیت گزارشگری مالی، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم را کاهش می‌دهد.

فرضیه چهارم: عدم شفافیت گزارشگری مالی، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود هر سهم را کاهش می‌دهد.

همچنین یکی دیگر از ویژگی‌های حسابداری که بر قابلیت مقایسه حسابداری تأثیرگذار است، ساختار کنترل داخلی و ضعف‌های آن است. پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد در شرکت‌هایی که کنترل داخلی ضعیف‌تر است، ریسک خطای اندازه‌گیری حسابداری، ریسک اطلاعات و ریسک عملیاتی بیشتری وجود دارد که تحریف عمدی و غیرعمدی را در روند

گزارشگری مالی وارد می‌کند (جی و مکوی^{۲۲}، ۲۰۰۵). در مقابل، کنترل‌های داخلی صحیح گزارشگری مالی، نظارت و انضباط بازار سرمایه را تسهیل می‌کند و موجب جلوگیری از سوء استفاده مدیریت از منابع شرکت می‌شود (کی، لی، ژو و سان^{۲۳}، ۲۰۱۷).

همچنین ضعف‌های کنترل داخلی باعث می‌شود که سرمایه‌گذاران ارزیابی‌های خود را در مورد کیفیت و دقت اطلاعات حسابداری موجود اصلاح کنند. سرمایه‌گذاران نسبت به افشای نقص کنترل داخلی واکنش منفی نشان می‌دهند (دی فرانکو، گوان و لو^{۲۴}، ۲۰۰۵) و واکنش بازار با عدم شفافیت افشای کنترل داخلی ارتباط منفی دارد (همرزلی، میرز و شکپیر^{۲۵}، ۲۰۰۸). همچنین ضعف‌های کنترل داخلی بر عملکرد دقت پیش‌بینی سود که توسط فعالان بازار سرمایه با استفاده از اطلاعات حسابداری صورت می‌گیرد، تأثیرگذار است. پژوهش‌های قبلی نشان داده است که خطا و پراکندگی پیش‌بینی تحلیل‌گران به کیفیت مکانیسم‌های کنترل‌های داخلی بستگی دارد (بات، هوپ و کانگ^{۲۶}، ۲۰۰۶؛ کیم، سانگ و ژانگ^{۲۷}، ۲۰۰۹). بر این اساس کنترل‌های داخلی ناکارآمد گزارشگری مالی، اعتماد سرمایه‌گذاران به اطلاعات مالی را کاهش می‌دهد. بنابراین زمانی که کنترل‌های داخلی دارای ضعف باشند مزیت‌های مقایسه پذیری حسابداری کاهش می‌یابد (چن و همکاران، ۲۰۲۰). بر این اساس فرضیه‌های پنجم و ششم این پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه پنجم: ضعف کنترل‌های داخلی، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم را کاهش می‌دهد.

فرضیه ششم: ضعف کنترل‌های داخلی، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود هر سهم را کاهش می‌دهد.

۳- مروری بر پیشینه پژوهش

تجسین و اتریس^{۲۸} (۲۰۱۶) در پژوهش خود ارتباط بین ارتباط ارزشی گزارشگری مالی و محافظه‌کاری شرطی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که بین محافظه‌کاری به وسیله اقلام تعهدی و ارتباط ارزشی، رابطه مثبتی وجود دارد. علاوه بر این بین شناسایی به موقع زیان و ارتباط ارزشی رابطه منفی وجود دارد.

حبیب، حسن و الهادی^{۲۹} (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی رابطه قابلیت مقایسه صورت‌های

مالی و نگهداشت وجه نقد شرکتی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌داد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر به کاهش ارزش وجه نقد شرکتی می‌گردد. همچنین نتایج این پژوهش حاکی از آن است که این کاهش ارزش وجه نقد به دلیل معیارهای محدودیت مالی، کیفیت گزارشگری مالی و حاکمیت شرکتی است.

کیم و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر استفاده مدیران از منابع شرکتی پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که با افزایش قابلیت مقایسه، ارزش نهایی نگهداشت وجه نقد، مخارج سرمایه‌ای و سودآوری تحصیل افزایش یافته است. همچنین قابلیت مقایسه امر نظارت سرمایه‌گذاران بر استفاده مدیران از منابع سازمان را تسهیل می‌بخشد و از این طریق موجب افزایش ارزش شرکت می‌شود.

چن و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم را بررسی نمودند. یافته‌های پژوهش گویای این مطلب بود که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط ارزشی سود هر سهم را افزایش می‌دهد ولی بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم تأثیر ندارد. همچنین نتایج نشان داد که زمانی که عدم شفافیت گزارشگری و ضعف کنترل‌های داخلی وجود دارد، تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کاهش می‌یابد. از طرفی دیگر زمانی که شرکت توسط حسابرس متخصص حسابرسی شود، تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ارتباط ارزشی سود افزایش می‌یابد.

فرانسیس، حسن، سیراج و وو^{۲۰} (۲۰۲۰) به در مطالعه خود به بررسی تأثیر توانایی مدیران بر ارتباط ارزشی سود حسابداری پرداختند. یافته‌ها نشان دهد که بین ارتباط ارزشی سود و توانایی مدیران رابطه مثبت وجود دارد. همچنین تأثیر توانایی مدیران در شرکت‌های با حاکمیت شرکتی ضعیف بر ارتباط ارزشی سود پر رنگ‌تر است. همچنین قدرت بازار محصول قوی میزان اثرگذاری توانایی مدیران بر ارتباط ارزشی سود را افزایش می‌دهد.

حاجی‌ها و چناری (۱۳۹۸) در پژوهش خود با استفاده از داده‌های ۱۱۰ شرکت نشان دادند که رابطه منفی بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگه داشت وجه وجود دارد و کیفیت گزارشگری مالی نقش تعدیل‌گر دارد و شدت رابطه بین این دو متغیر را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

اسماعیلی کیا، اوشنی و بخشی (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین ارتباط ارزشی و

محافظه‌کاری حسابداری پرداختند. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۹۳۰ شرکت-سال برای دوره زمانی ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴ بوده است. نتایج نشان داد که رابطه مثبت بین محافظه‌کاری و ارتباط ارزشی گزارشگری مالی وجود دارد. این نتیجه بدین شرح می‌توان تبیین نمود که محافظه‌کاری منجر به ارتقای قابلیت اتکای اطلاعات و تبع آن افزایش ارتباط ارزشی گزارشگری مالی شده است.

جعفری، گرگانلی، اشرفی و نادریان (۱۳۹۹) در پژوهش خود بر بررسی پیامدهای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی از دیدگاه سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان با تأکید بر نقش مالکیت نهادی پرداختند. نتایج نشان داد که قابلیت مقایسه جریان‌های نقدی با بازده سهام تأثیر مثبت و معناداری دارد و مالکیت نهادی این رابطه را تعدیل می‌کند. علاوه بر این قابلیت مقایسه سود بر نوسان پذیری بازده سهام تأثیر منفی و معناداری دارد که مالکیت نهادی این رابطه را تعدیل می‌کند.

حاجیان نژاد، هاشمی دهچی و ایزدپناهی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی توانایی مدیران بر ارتباط ارزشی سود با توجه به نقش حاکمیت شرکتی و قدرت بازار محصول پرداختند. نتایج نشان داد که توانایی مدیران باعث افزایش ارتباط ارزشی سود می‌شود. همچنین زمانی که حاکمیت شرکتی ضعیف است، تأثیر توانایی مدیران بر ارتباط ارزشی سود افزایش می‌یابد. همچنین توانایی مدیران در شرایط قدرت بازار محصول بر ارتباط ارزشی سود تأثیر ندارد.

گل محمدی و زارع (۱۴۰۰) در مطالعه خود رابطه بین قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و حق الزحمه حسابرسی مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد رابطه منفی بین قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و حق الزحمه حسابرسی وجود دارد. همچنین رابطه منفی بین قابلیت مقایسه و تأخیر در گزارش حسابرسی وجود دارد.

۴- روش پژوهش

جامعه آماری مورد بررسی در پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸ بوده است. به دلیل اینکه محاسبه قابلیت مقایسه حسابداری بر اساس داده‌های سه سال قبل است، لذا داده‌های مربوط به سال‌های ۱۳۸۷ الی ۱۳۸۹ نیز جمع‌آوری گردیده است. برای محاسبه ارزش بازار هر سهم نیاز به اطلاعات سه ماه

پس از پایان سال مالی است به همین خاطر داده‌های ارزش سهام تا پایان خرداد سال ۱۳۹۹ جمع‌آوری شده است. در این پژوهش برای انتخاب نمونه، شرکت‌هایی مدنظر قرار گرفتند که از شرایط زیر برخوردار بودند:

۱- در راستای قابل‌مقایسه بودن اطلاعات، سال مالی هر شرکت به پایان اسفندماه ختم شود.

۲- سال مالی شرکت، طی دوره زمانی پژوهش تغییر نکرده باشد.

۳- شرکت‌ها دارای سهام معاملاتی (حداقل هر سه ماه یک‌بار) باشند.

۴- شرکت‌های انتخاب‌شده جز شرکت‌های بیمه، لیزینگ، هلدینگ، مؤسسات مالی و بانکی نباشند.

بر اساس فیلترینگ حاضر، در مجموع ۱۰۲ شرکت انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از نرم‌افزار اکسل و جهت برآورد مدل‌ها از نرم‌افزار استاتا ۱۴ استفاده شده است.

برای آزمون فرضیه اول و دوم پژوهش بر اساس پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰) از مدل رگرسیونی با بارگیری داده‌های ترکیبی به شرح رابطه (۱) بهره برده شده است.

$$P_{i,t+3} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{i,t} + \beta_2 EPS_{i,t} + \beta_3 Com_{i,t} + \beta_4 Com_{i,t} * BVPS_{i,t} + \beta_5 Com_{i,t} * EPS_{i,t} + \beta_6 Size_{i,t} + \beta_7 Lev_{i,t} + \beta_8 Loss_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در رابطه فوق: $P_{i,t+1}$: قیمت هر سهم در پایان خرداد سال بعد؛ $BVPS_{i,t}$: ارزش دفتری هر سهم؛ $EPS_{i,t}$: سود هر سهم؛ $Com_{i,t}$: مقایسه پذیری حسابداری؛ $Size_{i,t}$: اندازه شرکت؛ $Lev_{i,t}$: اهرم مالی؛ $Loss_{i,t}$: زیان دهی شرکت. در ادامه نحوه اندازه‌گیری این متغیرها ارائه می‌شود. برای تأیید فرضیه اول و دوم انتظار می‌رود ضریب β_4 و β_5 مثبت و معنادار باشد.

برای آزمون فرضیه سوم و چهارم پژوهش بر اساس پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰) از مدل رگرسیونی با به‌کارگیری داده‌های ترکیبی به شرح رابطه (۲) بهره برده شده است.

رابطه (۲)

$$P_{i,t+3} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{i,t} + \beta_2 EPS_{i,t} + \beta_3 Com_{i,t} + \beta_4 Com_{i,t} * BVPS_{i,t} + \beta_5 Com_{i,t} * EPS_{i,t} + \beta_6 OPA_{i,t} + \beta_7 OPA_{i,t} * BVPS_{i,t} + \beta_8 OPA_{i,t} * EPS_{i,t} + \beta_9 Com_{i,t} * OPA_{i,t} + \beta_{10} BVPS_{i,t} * Com_{i,t} * OPA_{i,t} + \beta_{11} EPS_{i,t} * Com_{i,t} * OPA_{i,t} + \beta_{12} Size_{i,t}$$

که در رابطه فوق: $OPA_{i,t}$: عدم شفافیت گزارشگری مالی. برای تأیید فرضیه سوم و چهارم انتظار می‌رود ضریب β_{10} و β_{11} مثبت و معنادار باشد.

برای آزمون فرضیه پنجم و ششم پژوهش بر اساس پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰) از مدل رگرسیونی با به‌کارگیری داده‌های ترکیبی به شرح رابطه (۳) بهره برده شده است.

رابطه (۳)

$$P_{i,t+3} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{i,t} + \beta_2 EPS_{i,t} + \beta_3 Com_{i,t} + \beta_4 Com_{i,t} * BVPS_{i,t} + \beta_5 Com_{i,t} * EPS_{i,t} + \beta_6 Weak_{i,t} + \beta_7 Weak_{i,t} * BVPS_{i,t} + \beta_8 Weak_{i,t} * EPS_{i,t} + \beta_9 Com_{i,t} * Weak_{i,t} + \beta_{10} BVPS_{i,t} * Com_{i,t} * Weak_{i,t} + \beta_{11} EPS_{i,t} * Com_{i,t} * Weak_{i,t} + \beta_{12} Size_{i,t} + \beta_{13} Loss_{i,t} + \beta_{14} Loss_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در رابطه فوق: $Weak_{i,t}$: ضعف کنترل‌های داخلی. برای تأیید فرضیه پنجم و ششم انتظار می‌رود ضریب β_{10} و β_{11} مثبت و معنادار باشد.

۴-۱. متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش ارتباط ارزشی سود است. ارتباط ارزشی سود رابطه بین اطلاعات حسابداری و ارزش بازار یا بازده سهام است. در این پژوهش برای اندازه‌گیری ارتباط ارزشی سود از مدل ارزیابی مبتنی بر حسابداری اولسن (۱۹۹۵) استفاده شده است. در این رویکرد، ارزش بازار شرکت عملکردی از ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و سود است. این مدل به شرح رابطه (۴) است:

$$p_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{i,t} + \beta_2 EPS_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۴)}$$

$P_{i,t+1}$: قیمت هر سهم شرکت i در پایان خردادماه سال بعد؛ $BVPS_{i,t}$: ارزش دفتری هر سهم شرکت i در سال t که عبارت است از نسبت ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام بر تعداد سهام عادی شرکت؛ $EPS_{i,t}$: سود هر سهم شرکت i در سال t که طریق تقسیم سود خالص بر تعداد سهام عادی به دست می‌آید. ضریب β_2 به عنوان ارتباط ارزشی سود نامیده می‌شود. با وارد کردن متغیرهای مستقل و کنترلی، رابطه ۴ به صورت رابطه ۱ توسعه می‌یابد.

۴-۲. متغیر مستقل

مقایسه پذیری حسابداری (COM) متغیر مستقل این پژوهش می‌باشد که به منظور محاسبه آن از مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شده است. بر اساس مدل، دو شرکت زمانی مشابه در نظر گرفته می‌شوند که برای یک مجموعه از رویدادهای اقتصادی یکسان (مثل بازده) گزارش مالی (مثل سود حسابداری) مشابه ارائه نمایند. جهت محاسبه مقایسه پذیری حسابداری بین دو شرکت i و j به شرح زیر عمل می‌شود:

نخست برای هر شرکت-سال مدل رگرسیونی بر اساس رابطه (۵) با استفاده از داده‌های سری زمانی (شش‌ماهه) برای دوره ۴ سال اخیر منتهی به پایان سال t برآورد می‌شود.

$$\varepsilon_{i,k}, \text{Earning}_{i,k} = \alpha_{i,t} + \beta_{i,t} \text{Return}_{i,k} \quad \text{رابطه (۵)}$$

که در آن:

$\text{Earning}_{i,k}$: سود خالص شرکت i در شش‌ماهه k تقسیم بر ارزش بازار سهام شرکت در

ابتدای شش‌ماهه.

$\text{Return}_{i,k}$: بازده سهام شرکت i در شش‌ماهه k .

ضرایب برآورد شده از رابطه (۵) برای هر شرکت-سال به عنوان معیاری از عملیات حسابداری آن شرکت است؛ یعنی α_i و β_i نشان‌دهنده عملیات حسابداری شرکت i و ضرایب α_j و β_j نشان‌دهنده عملیات حسابداری شرکت j است. شباهت بین عملیات حسابداری دو شرکت میزان قابلیت مقایسه بین دو شرکت را نشان می‌دهد. به منظور برآورد تفاوت بین عملیات حسابداری دو شرکت i و j از مفهوم قابلیت مقایسه (ارائه گزارش‌های مشابه در مورد یک مجموعه رویداد مشابه) استفاده می‌شود. لذا در هر سال با استفاده از رابطه‌های (۶) و (۷) سود دو شرکت به طور جداگانه با استفاده از ضرایب خاص خود شرکت ولی با بازده شرکت i (رویداد مشابه) برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه (۵) پیش‌بینی می‌شود.

$$E(\text{Earning})_{ii,k} = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i \text{Return}_{i,k} \quad \text{رابطه (۶)}$$

$$E(\text{Earning})_{ij,k} = \hat{\alpha}_j + \hat{\beta}_j \text{Return}_{i,k} \quad \text{رابطه (۷)}$$

در این رابطه‌ها:

$E(\text{Earning})_{ii,k}$: سود پیش‌بینی شده برای شرکت i و شش‌ماهه k با استفاده تابع

حسابداری شرکت i و بازده شرکت i
 $E(\text{Earning})_{ij,k}$: سود پیش‌بینی شده برای شرکت j و شش ماهه k با استفاده تابع
 حسابداری شرکت j و بازده شرکت i
 سپس قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j در سال t از طریق رابطه (۸) محاسبه می‌شود:

$$\text{ComAcc}_{ij,t} = \frac{-1}{8} \sum_{k=7}^k |E(\text{Earning})_{ii,k} - E(\text{Earning})_{ij,t}| \quad \text{رابطه (۸)}$$

$\text{ComAcc}_{ij,t}$ نشان‌دهنده قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j در سال t است.
 با توجه به اینکه مقادیر بزرگ‌تر این شاخص بیانگر قابلیت مقایسه بالاتر بین شرکت i و
 شرکت j است، قابلیت مقایسه برابر با میانگین چهار عدد بزرگ‌تر $\text{ComAcc}_{ij,t}$ های
 محاسبه‌شده برای شرکت i با شرکت‌های j هم صنعت است.

۳-۴. متغیرهای تعدیل گر

این پژوهش دارای دو متغیر تعدیل گر است که در ادامه هر یک توضیح داده می‌شود:

الف. عدم شفافیت گزارشگری مالی:

در این پژوهش برای اندازه‌گیری عدم شفافیت گزارشگری مالی از مدیریت سود
 استفاده‌شده است. با توجه به اینکه مدیریت سود به کمک اقلام تعهدی اختیاری صورت
 می‌گیرد، از مدل تعدیل‌شده جونز برای اندازه‌گیری اقلام تعهدی اختیاری استفاده‌شده است. بر
 اساس این مدل، اقلام تعهدی اختیاری معادل تفاوت بین مجموع اقلام تعهدی و اقلام تعهدی
 غیر اختیاری است. از رو ابتدا به منظور محاسبه جمع اقلام تعهدی غیر اختیاری، رابطه (۹)
 برآورد (به صورت مقطعی) می‌شود:

رابطه (۹)

$$TACC_{i,t} = \alpha_0(1/A_{i,t-1}) + \alpha_1\Delta\text{Sale}_{i,t} + \alpha_2\Delta\text{Rec}_{i,t} + \alpha_3\text{PPE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در رابطه فوق:

$TACC$: مجموع اقلام تعهدی که از تفاوت بین سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی به
 دست می‌آید؛ A : مجموعه دارایی‌های شرکت در پایان سال قبل؛ ΔSale : تغییر در فروش

شرکت؛ ΔRec : تغییر در خالص حساب‌های دریافتنی؛ PPE: خالص دارایی‌های ثابت مشهود. سپس پارامتر $\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2$ و α_3 به دست آمده از این برآورد، برای محاسبه اقلام تعهدی غیر اختیاری به شرح رابطه (۱۰) استفاده شده است.

رابطه (۱۰)

$$NDACC_{i,t} = \hat{\alpha}_0 \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \hat{\alpha}_1 \Delta SAL_{i,t} + \hat{\alpha}_2 \Delta REC_{i,t} + \hat{\alpha}_3 PPE_{i,t}$$

که در رابطه فوق:

NDACC: اقلام تعهدی غیر اختیاری است

در نهایت اقلام تعهدی اختیاری بر اساس رابطه (۱۱) محاسبه شده است:

رابطه (۱۱)

$$DACC_{i,t} = TACC_{i,t} - NDACC_{i,t}$$

که در رابطه فوق:

DACC: اقلام تعهدی اختیاری است.

پس از محاسبه اقلام تعهدی اختیاری، میزان مدیریت سود به عنوان معیار عدم شفافیت گزارشگری مالی از طریق رابطه (۱۲) اندازه‌گیری شده است:

رابطه (۱۲)

$$OPA_{i,t} = \text{Abs}(DACC_{i,t}) + \text{Abs}(DACC_{i,t-1}) + \text{Abs}(DACC_{i,t-2})$$

که در رابطه فوق:

OPA: عدم شفافیت گزارشگری مالی؛ Abs: نماد قدر مطلق.

ب: ضعف کنترل‌های داخلی

در این پژوهش برای محاسبه ضعف کنترل داخلی از یک متغیر مجازی استفاده شده است، اگر در گزارش حسابرس شرکت به وجود ضعف با اهمیت در کنترل‌های داخلی اشاره شده باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر (چن و همکاران، ۲۰۲۰).

۴-۵. متغیرهای کنترلی

لازم است رابطه (۴) را به دو دلیل اقتصادسنجی که ممکن است، رابطه را تحت تأثیر قرار

دهد، اصلاح نمود. اولاً، اختلافات مقطعی ممکن است تأثیر سود و ارزش دفتری سهام بر قیمت سهام را مخدوش کند. به طور مثال، شرکت‌های با محدودیت مالی کمتر، تمایل به ارائه چندین برابر سود و ارائه کمتر ارزش دفتری دارند (بارث و همکاران، ۱۹۹۸). برای جلوگیری از این مشکل، اندازه شرکت و اهرم مالی کنترل می‌شود. دوم اینکه همان‌طور که سیگنال‌های زیان با گذشت زمان، افزایش می‌یابد و زیان نقش اطلاعاتی کمتری نسبت به سود دارد، انتظار می‌رود که افزایش سیگنال‌های ضرر، قدرت توجیهی رگرسیون رابطه (۲) را کاهش دهد. به همین دلیل متغیر زیان به عنوان متغیر کنترلی وارد رابطه (۴) می‌شود. نحوه اندازه‌گیری این متغیرها به شرح زیر است:

اندازه شرکت (Size): لگاریتم طبیعی ارزش دفتری کل دارایی‌ها.

اهرم مالی (Lev): تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها.

زیان (Loss): یک متغیر مجازی است اگر شرکت زیان گزارش کرده باشد برابر است با

یک و در غیر این صورت صفر.

۵- یافته‌های پژوهش

۵-۱. آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش به شرح نگاره (۱) است. تعداد مشاهدات در این نگاره برای هر متغیر برابر با ۹۱۸ مشاهده است. مطابق نتایج به‌دست‌آمده، میانگین و میانه قیمت هر سهم شرکت‌های نمونه به ترتیب $۸۶۹۶/۸۰$ و $۳۷۱۳/۰۰$ و بیشترین میزان قیمت هر سهم $۸۱۲۸۳۰/۰$ و کمتر مقدار آن $۴۱۲/۲۱۰$ است. این موضوع بیانگر این است که در شرکت‌هایی که قابلیت مقایسه بیشتر است، قیمت سهام بیشتر است. میانگین و میانه ارزش دفتری هر سهم به ترتیب $۲۵۷۰/۱۰$ و $۲۰۱۱/۷۰$ است و میانگین و میانه سود هر سهم به ترتیب $۹۴۶/۱۲۴$ و $۴۶۰/۹۹$ است که این اعداد نیز گویای این مطلب است که صورت‌های مالی با قابلیت مقایسه بیشتر سبب افزایش سود و ارزش دفتری هر سهم می‌شوند. همچنین حدود ۴۵ درصد (۴۱۴ شرکت-سال) شرکت‌های نمونه دارای ضعف با اهمیت در کنترل‌های داخلی هستند.

نگاره ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
قیمت هر سهم	P	۸۶۹۶/۸۰	۳۷۱۳/۰۰	۸۱۲۸۳۰/۰	۴۱۲/۲۱۰	۳۱۶۳۸/۲۴
ارزش دفتری هر سهم	BVPS	۲۵۷۰/۱۰	۲۰۱۱/۷۰	۵۵۵۸۰/۸۷	-۳۰۲۲۲/۵۱	۴۱۸۶/۵۱۳
سود هر سهم	EPS	۹۴۶/۱۲۴	۴۶۰/۹۹	۳۳۶۳۴/۱۰	۵۵۵۲/۸۹۱	۲۱۲۹/۸۰
مقایسه پذیری حسابداری	COM	-۰/۰۶۸۵	-۰/۰۴۳۳	-۰/۰۰۳۹	-۰/۸۵۰۶	۰/۱۱۰۸
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۳۵۶۹	۱۲/۲۴۷۷	۲۰/۱۴۰۵	۱۰/۶۶۰	۱/۴۷۵
اهرم مالی	LEV	۰/۶۵۳۱	۰/۶۲۵۴	۸/۳۳۳۴	۰/۰۲۶۲	۰/۴۷۲۰
عدم شفافیت گزارشگری مالی	OPA	۰/۸۲۹۵	۰/۲۵۸۲	۰/۵۸۰۳	۰/۰۳۴۸	۲/۶۶۰

برای بررسی هم خطی میان متغیرهای توضیحی، از روش همبستگی پیرسون استفاده شده است. بر اساس اطلاعات مندرج در نگاه (۲) بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل‌های پژوهش همبستگی بسیار ضعیف و متوسط وجود دارد که گویای عدم هم خطی بین متغیرها می‌باشد.

نگاره ۲: جدول همبستگی

	P	BVPS	EPS	Com	OP	Weak	Siza	Lev	Loss
P	۱/۰۰۰								
BVPS	۰/۴۷۱	۱/۰۰۰							
EPS	۰/۴۵۱	۰/۲۸۶	۱/۰۰۰						
Com	۰/۰۱۹	۰/۱۰۷	۰/۰۷۳	۱/۰۰۰					
OP	-۰/۰۱۵	-۰/۰۱۷	-۰/۰۵۸	-۰/۰۵۳	۱/۰۰۰				
Weak	-۰/۰۰۲	-۰/۰۲۶	-۰/۰۸۴	-۰/۰۰۲	-۰/۰۴۱	۱/۰۰۰			
Siza	۰/۰۶۵	۰/۱۲۵	۰/۱۲۲	-۰/۰۵۹	-۰/۱۳۰	-۰/۰۶۵	۱/۰۰۰		
Lev	-۰/۰۵۶	-۰/۵۶۸	-۰/۳۰۹	۰/۰۲۶	-۰/۰۱۰	-۰/۰۳۹	-۰/۰۵۸	۱/۰۰۰	
Loss	-۰/۰۷۲	-۰/۲۸۹	-۰/۳۶۳	-۰/۰۳۸	۰/۰۴۳	۰/۰۰۸	-۰/۰۴۱	۰/۳۷۱	۱/۰۰۰

۵-۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش

الف) نتایج آزمون فرضیه اول و دوم

نتایج آزمون فرضیه اول و دوم پژوهش در نگاره (۳) نشان داده شده است. از آزمون F لیمر برای تعیین نحوه برازش مدل بین مدل تلفیقی و مدل اثرات ثابت، از آزمون F لیمر و از آزمون هاسمن برای تعیین از بین دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی، استفاده شد. بر اساس آزمون F لیمر و هاسمن نوع برازش مدل با استفاده از داده‌های پانلی با اثرات ثابت است.

نگاره ۳: نتایج آزمون فرضیه اول و دوم پژوهش

متغیر	نام متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	p-value	VIF
ضریب ثابت	عرض از مبدأ	۱۲۵۱۹/۲۱	۲۵۵۳/۰۱۴	-۴/۹۰	۰/۰۰۰۰	-
BVPS	ارزش دفتری هر سهم	۲/۷۹۸	۰/۲۸۸۸	۹/۶۹	۰/۰۰۰۰	۷/۱۹
EPS	سود هر سهم	۴/۲۷۸	۰/۴۲۸۴	۹۹/۹	۰/۰۰۰۰	۴/۶۱
Com	قابلیت مقایسه	۱۳/۴۳۸	۳/۰۳۱	۴/۴۳	۰/۰۰۰۰	۱/۴۳
Com*BVPS	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و ارزش دفتری هر سهم	۶/۰۲۳	۰/۹۲۹۱	۶/۴۸	۰/۰۰۰۰	۵/۹۹
Com*EPS	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و سود هر سهم	۳/۷۸۱	۱/۹۲۵	۱/۹۶	۰/۰۵۰۰	۵/۰۹
Size	اندازه شرکت	۱۷/۴۵۹	۱۶۲/۷۹	۰/۱۱	۰/۹۱۵	۱/۰۲
Lev	اهرم مالی	۱۳/۴۵۱	۱/۲۸۴	۱۰/۴۷	۰/۰۰۰	۲/۱۸
Loss	زیان	۳۰/۰۴۱	۵/۸۲۹	۵/۱۵	۰/۰۰۰	۱/۳۳
آماره والد (معناداری کل مدل)				۸۴۸/۳۴	۰/۰۰۰۰	
آماره F لیمر				۲/۲۲	۰/۰۰۰۰	
آماره هاسمن				۶۴/۴۸	۰/۰۰۰۰	
آماره وولدریج				۱۹/۴۵۸	۰/۰۰۰۰	
آماره والد تعدیل شده				۲۸۳۵/۷۴	۰/۰۰۰۰	

نتایج نشان می‌دهد ضریب ارزش دفتری هر سهم و سود هر سهم در سطح خطای ۵ درصد به ترتیب (۲/۷۹۸) و (۴/۲۷۹) است که بیانگر این موضوع است که بین ارزش دفتری و سود هر سهم با ارتباط ارزشی رابطه مثبت وجود دارد، بدین مفهوم که با افزایش یک واحد در ارزش دفتری و سود هر سهم، قیمت سهام به طور میانگین به ترتیب (۲/۷۹۸) و (۴/۲۷۹) واحد افزایش می‌یابد. همچنین ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در ارزش دفتری و سود هر سهم، در سطح خطای ۵ درصد به ترتیب (۶/۰۲۳) و (۳/۷۸۱) و معنادار است. زمانی که مقایسه پذیری حسابداری یک انحراف استاندارد بیشتر از میانگین باشد ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم به ترتیب $۸/۸۲۱ + ۶/۰۲۶$ و $۸/۰۵۹ + ۳/۷۸۱$ (۴/۲۷۸) افزایش می‌یابد، بدین مفهوم که قابلیت مقایسه دقت اطلاعات حسابداری را بهبود می‌بخشد و عدم اطمینان اطلاعات را کاهش می‌دهد و سبب افزایش ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری می‌شود. با توجه به سطح معناداری حاصل شده، فرضیه اول و دوم در سطح خطای ۵ درصد رد نخواهد شد.

مقادیر آماره تورم واریانس نشان می‌دهد در بین متغیرهای مستقل رابطه (۱) مشکل هم خطی وجود ندارد. معناداری آماره والد (۰/۰۰۰) نشان‌دهنده معناداری کل رابطه (۱) است. معناداری آماره وولدریج نشان می‌دهد باقیمانده‌های رابطه (۱) خودهمبستگی سریالی دارند. سطح معناداری آماره والد تعدیل گویای وجود مشکل ناهمسانی واریانس بین اجزای اخلاص رابطه (۱) است. در این پژوهش از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته برای رفع مشکل خودهمبستگی سریالی و ناهمسانی واریانس، استفاده شده است.

ب) نتایج آزمون فرضیه سوم و چهارم

نتایج آزمون فرضیه سوم و چهارم پژوهش در نگاره (۴) نشان داده شده است. از آزمون F لیمر برای تعیین نحوه برازش مدل بین مدل تلفیقی و مدل اثرات ثابت و از آزمون هاسمن برای تعیین از بین دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی، استفاده شد. بر اساس آزمون F لیمر و هاسمن نوع برازش مدل با استفاده از داده‌های پانلی با اثرات ثابت است.

نگاره ۴: نتایج آزمون فرضیه سوم و چهارم پژوهش

VIF	p-value	آماره Z	خطای استاندارد	ضرایب	نام متغیر	متغیر
-	۰/۰۰۰	-۵/۱۹	۲/۷۲۸	-۱۴/۱۵۴	عرض از مبدأ	ضریب ثابت
۸/۶۶	۰/۰۰۰	۸/۹۶	۰/۳۲۰۸	۲/۸۷۵	ارزش دفتری هر سهم	BVPS
۵/۹۱	۰/۰۰۰	۹/۵۵	۰/۴۷۱۸	۴/۶۰۲	سود هر سهم	EPS
۱/۷۹	۰/۰۱۲	-۲/۵۲	۳/۵۴۲	۸/۹۳۳	قابلیت مقایسه	Com
۵/۷۱	۰/۰۰۰	۴/۹۵	۰/۸۱۵۷	۴/۰۳۴	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و ارزش دفتری هر سهم	Com*BVPS
۶/۲۷	۰/۰۰۰	۳/۵۹	۲/۷۲۳	۹/۷۷۲	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و سود هر سهم	Com*EPS
۲/۷۳	۰/۵۹۵	۰/۵۳	۱۸/۰۴۱	۹/۵۸۳	عدم شفافیت گزارشگری	OPA
۳/۹۳	۰/۲۵۸	۱/۱۳	۰/۰۷۵	۰/۰۸۵	حاصل ضرب ارزش دفتری هر سهم و عدم شفافیت گزارشگری	OPA*BVPS
۲/۸۴	۰/۹۸۵	-۰/۰۲	۲/۹۳۵	-۰/۰۵۶	حاصل ضرب سود هر سهم و عدم شفافیت گزارشگری	OPA*EPS
۲/۸۳	۰/۲۵۸	-۰/۴۵	۴/۹۵۷	-۲/۲۵۱	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و عدم شفافیت گزارشگری	Com*OPA
۲/۸۱	۰/۰۰۱	-۳/۳۴	۰/۳۰۵۴	-۱/۰۲۰	حاصل ضرب ارزش دفتری هر سهم و قابلیت مقایسه و عدم شفافیت گزارشگری	BVPS*Com*OPA
۲/۶۵	۰/۰۰۰	-۳/۹۶	۰/۶۱۵	-۲/۴۳۹	حاصل ضرب سود هر سهم و قابلیت مقایسه و عدم شفافیت گزارشگری	BVPS*Com*OPA
۱/۰۸	۰/۶۵۳	۰/۴۵	۱۷/۳۷۱	۷/۸۱۶	اندازه شرکت	Size
۲/۳۲	۰/۰۰۰	۱۰/۶۲	۱/۳۶۲	۱۴/۴۶۷	اهرم مالی	Lev
۱/۴۴	۰/۰۰۰	۴/۵۳	۰/۶۰۳	۲/۷۳۳	زیان	Loss
۰/۰۰۰		۸۷۶/۲۷	آماره والد (معناداری کل مدل)			
۰/۰۰۰		۱/۷۵	آماره F لیمر			
۰/۰۰۰		۵۴/۱۲	آماره هاسمن			

متغیر	نام متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	p-value	VIF
	آماره وولدريج			۲۶/۸۳۰	۰/۰۰۰۰	
	آماره والد تعديل شده			۲۸۵۲/۸۸	۰/۰۰۰۰	

برای تأیید فرضیه سوم انتظار می‌رود ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و ارزش دفتری هر سهم (β_1) منفی باشد. همان‌طور که نتایج نگاره (۴) نشان می‌دهد سطح معناداری ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و ارزش دفتری هر سهم کمتر از ۵ درصد است و این ضریب منفی است. این موضوع بیانگر این است که زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی وجود دارد، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم کاهش می‌یابد. ضریب متغیر حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری بر ارزش دفتری هر سهم (۴/۰۳۴) و ضریب متغیر حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و ارزش دفتری هر سهم (۱/۰۲۰-) است. بنابراین هنگامی عدم شفافیت گزارشگری مالی زیاد است، اثر نهایی ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم تحت تأثیر مقایسه پذیری حسابداری، به $۳/۰۱۴ (۱/۰۲۰-)$ واحد کاهش می‌یابد. با توجه به سطح معناداری حاصل شده، فرضیه سوم در سطح خطای ۵ درصد رد نخواهد شد.

برای تأیید فرضیه چهارم انتظار می‌رود ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و سود هر سهم (β_2) منفی باشد. همان‌طور که نتایج نگاره (۴) نشان می‌دهد سطح معناداری ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و سود هر سهم کمتر از ۵ درصد است و این ضریب منفی است. این موضوع بیانگر این است که زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی وجود دارد، تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود هر سهم کاهش می‌یابد. ضریب متغیر مقایسه پذیری حسابداری بر سود هر سهم (۹/۷۷۲) و ضریب متغیر حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در عدم شفافیت گزارشگری مالی و سود هر سهم (۲/۴۳۹-) است. بنابراین هنگامی عدم شفافیت گزارشگری مالی زیاد است، اثر نهایی ارتباط ارزشی سود هر سهم تحت تأثیر مقایسه پذیری حسابداری، به $۷/۳۳۳ (۲/۴۳۹- ۹/۷۷۲)$ واحد کاهش می‌یابد. با توجه به سطح معناداری

حاصل شده، فرضیه چهارم در سطح خطای ۵ درصد رد نخواهد شد. مقادیر آماره تورم واریانس نشان می‌دهد در بین متغیرهای مستقل رابطه (۲) مشکل هم خطی وجود ندارد. معناداری آماره والد (۰/۰۰۰) نشان‌دهنده معناداری کل رابطه (۲) است. معناداری آماره وولدریچ نشان می‌دهد باقیمانده‌های رابطه (۳) خودهمبستگی سریالی دارند. سطح معناداری آماره والد تعدیل گویای وجود مشکل ناهمسانی واریانس بین اجزای اخلاص رابطه (۲) است.

ج) نتایج آزمون فرضیه پنجم و ششم

نتایج آزمون فرضیه پنجم و ششم پژوهش در نگاره (۵) نشان داده شده است. از آزمون F لیمر برای تعیین نحوه برازش مدل بین مدل تلفیقی و مدل اثرات ثابت و از آزمون هاسمن برای تعیین از بین دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی، استفاده شد. بر اساس آزمون F لیمر و هاسمن نوع برازش مدل با استفاده از داده‌های پانلی با اثرات ثابت است.

برای تأیید فرضیه پنجم انتظار می‌رود ضریب حاصل ضرب قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در ضعف کنترل‌های داخلی و ارزش دفتری هر سهم (β_1) منفی باشد. همان‌طور که نتایج نگاره (۵) نشان می‌دهد سطح معناداری ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در ضعف کنترل‌های داخلی و ارزش دفتری هر سهم بزرگ‌تر از ۵ درصد است. این موضوع بیانگر این است که زمانی که کنترل‌های داخلی دارای ضعف با اهمیت هستند، مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم تأثیر معناداری ندارد. با توجه به سطح معناداری حاصل شده، فرضیه پنجم در سطح خطای ۵ درصد رد خواهد شد.

برای تأیید فرضیه ششم نیز انتظار می‌رود ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در ضعف کنترل‌های داخلی و سود هر سهم (β_{11}) منفی باشد. همان‌طور که نتایج نگاره (۵) نشان می‌دهد سطح معناداری ضریب حاصل ضرب مقایسه پذیری حسابداری در ضعف کنترل‌های داخلی و سود هر سهم بزرگ‌تر از ۵ درصد است. این موضوع بیانگر این است که زمانی که کنترل‌های داخلی دارای ضعف با اهمیت هستند، مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود هر سهم تأثیر معناداری ندارد. با توجه به سطح معناداری حاصل شده، فرضیه ششم در سطح خطای ۵ درصد رد خواهد شد.

مقادیر آماره تورم واریانس نشان می‌دهد در بین متغیرهای مستقل رابطه (۳) مشکل هم

خطی وجود ندارد. معناداری آماره والد (۰/۰۰۰) نشان‌دهنده معناداری کل رابطه (۳) است. معناداری آماره وولدریج نشان می‌دهد باقیمانده‌های رابطه (۳) خودهمبستگی سریالی دارند. همچنین معناداری آماره والد تعدیل نشان‌دهنده وجود مشکل ناهمسانی واریانس بین اجزای اخلال رابطه (۳) است.

نگاره ۵: نتایج آزمون فرضیه پنجم و ششم پژوهش

متغیر	نام متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	p-value	VIF
ضریب ثابت	عرض از مبدأ	-۱۱/۹۶۹	۳/۴۸۹	-۳/۴۳	۰/۰۰۱	-
BVPS	ارزش دفتری هر سهم	۲/۴۵۱	۰/۴۴۱	۵/۵۵	۰/۰۰۰	۵/۸۱
EPS	سود هر سهم	۲/۷۲۲	۰/۶۲۸۹	۴/۳۳	۰/۰۰۰	۶/۱۴
Com	قابلیت مقایسه	۱۶/۸۲۲	۷/۳۶۶	۲/۲۸	۰/۰۲۲	۶/۰۷
Com*BVPS	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و ارزش دفتری هر سهم	۹/۰۶	۵/۴۹۴	۱/۶۵	۰/۰۹۹	۶/۴۲
Com*EPS	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و سود هر سهم	-۷/۵۱۲	۷/۳۵۷	-۱/۰۲	۰/۳۰۷	۱/۴۶
Weak	ضعف کنترل داخلی	۸/۴۴۹	۱۰/۷۷۸	۰/۷۸	۰/۴۳۳	۲/۳۸
Weak*BVPS	حاصل ضرب ارزش دفتری هر سهم و ضعف کنترل داخلی	-۰/۹۷۸	۰/۶۱۹۳	-۱/۵۸	۰/۱۱۴	۴/۲۰
Weak*EPS	حاصل ضرب سود هر سهم و ضعف کنترل داخلی	۳/۹۷۸	۱/۱۵۲	۳/۴۵	۰/۰۰۱	۷/۴۱
Com*Weak	حاصل ضرب قابلیت مقایسه و ضعف کنترل داخلی	۱۰/۰۱۰	۸/۰۱۴	۱/۲۵	۰/۲۱۲	۷/۳۹
BVPS*Com*	حاصل ضرب ارزش	-۴/۳۴۳	۵/۵۸۳	-۰/۷۸	۰/۴۳۷	۶/۷۶

متغیر	نام متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	p-value	VIF
Weak	دفتری هر سهم و قابلیت مقایسه و ضعف کنترل داخلی	۲/۶۰۷	۷/۵۹۷	۰/۳۴	۰/۷۳۱	۶/۱۵
BVPS*Com* Weak	حاصل ضرب سود هر سهم و قابلیت مقایسه و ضعف کنترل داخلی	۲/۷۸۸	۲/۲۵۲	۱/۲۴	۰/۲۱۶	۱/۰۴
Size	اندازه شرکت	۸/۸۹۳	۱/۶۲۴	۵/۴۷	۰/۰۰۰	۲/۵۵
Lev	اهرم مالی	۳/۱۲۹	۰/۷۹۰	۳/۹۶	۰/۰۰۰	۱/۳۵
Loss	زیان	آماره والد (معناداری کل مدل)				
		آماره F لیمر				
		آماره هاسمن				
		آماره وولدریج				
		آماره والد تعدیل شده				

۶- بحث و نتیجه‌گیری

اگر مقایسه پذیری حسابداری توسط فعالان در بازار سرمایه به عنوان یک از ویژگی مهم گزارشگری مالی تلقی شود (همان‌طور که توسط نهادهای نظارتی و تدوین‌کنندگان استاندارد استدلال می‌شود)، این موضوع باید در ارزیابی سرمایه‌گذاران از معیارهای کلیدی صورت‌های مالی منعکس شود. با توجه به اینکه ارتباط ارزشی و قابلیت مقایسه، دو مورد از ویژگی‌های کلیدی هستند که اطلاعات حسابداری باید از آن‌ها برخوردار باشند، بنابراین در این پژوهش تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود حسابداری با توجه به عدم شفافیت گزارشگری مالی و ضعف‌های کنترل داخلی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون فرضیه اول و دوم نشان داد که مقایسه پذیری حسابداری باعث افزایش ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم می‌شود. این یافته‌ها با پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰)، هیات تدوین استانداردهای

حسابداری مالی (۲۰۱۰) و هاشمی دهچی و همکاران (۱۳۹۹) مطابقت دارد، مبنی بر این موضوع که قابلیت مقایسه این امکان را فراهم می‌آورد تا بتوان اطلاعات یک واحد تجاری را با اطلاعات واحدهای تجاری دیگر و با اطلاعات مشابه همان واحد تجاری در دوره یا مقاطع زمانی دیگر، مقایسه کرد و این امر بر فایده‌مندی اطلاعات می‌افزاید و سبب می‌شود قیمت سهام بهتر ارزیابی شود. به عبارت دیگر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌تواند اعتبار اطلاعات مالی را افزایش دهد. با توجه به این‌که قابلیت مقایسه هزینه پردازش و جمع‌آوری اطلاعات کاهش می‌دهد، اطلاعات باکیفیت بالاتر متعاقباً کیفیت برآوردها را افزایش خواهد داد و باعث بهبود ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری می‌شود. همچنین نتایج آزمون فرضیه سوم و چهارم نشان داد زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی زیاد است تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم کاهش می‌یابد زیرا عدم شفافیت گزارشگری مالی فرصت پنهان کردن اخبار بد و مشکلات موجود را فراهم می‌کند و سبب می‌شود حتی اگر صورت‌های مالی شرکت اصلی با صورت‌های مالی شرکت‌های همسان قابل‌مقایسه باشد، ارزیابی دقیق و قابل‌اعتماد بودن اطلاعات حسابداری مربوطه دشوار باشد و نتوان قیمت سهام را به درستی ارزیابی کرد. این یافته‌ها نیز با پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد مبنی بر این موضوع که زمانی که عدم شفافیت گزارشگری مالی وجود دارد سطح بالاتری از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی مزیت‌های کمتری در مورد ارتباط ارزشی ایجاد می‌کند. همچنین انتظار می‌رود وجود ضعف کنترل‌های داخلی باعث کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران و فعالان بازار سرمایه به گزارش‌های مالی شرکت‌ها شود و مزیت‌های مقایسه پذیری حسابداری کاهش یابد ولی فرضیه پنجم و ششم پژوهش این موضوع را نشان نداد. یافته‌های فرضیه پنجم و ششم بیانگر این موضوع بود، زمانی که ضعف کنترل‌های داخلی وجود دارد، مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی ارزش دفتری و سود هر سهم تأثیر معناداری ندارد. این یافته‌ها با پژوهش چن و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت ندارد. به طور کلی یافته‌های این پژوهش با ادعای هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی مطابقت دارد مبنی بر این موضوع که مقایسه پذیری حسابداری، سودمندی در تصمیم اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد و به سرمایه‌گذاران اجازه می‌دهد فرصت‌های سرمایه‌گذاری را بهتر ارزیابی کنند. وقتی که مقایسه پذیری اطلاعات مالی بیشتر باشد، سرمایه‌گذاران ارزش بیشتری برای سودهای گزارش‌شده قائل هستند که سبب می‌شود

مزایای بیشتری برای شرکت‌ها از جمله سهولت در مورد تأمین سرمایه، افزایش ارزش قراردادهای پاداش مدیران و ... ایجاد نماید.

۷- پیشنهادهای پژوهش

بر اساس یافته‌های این پژوهش مبنی بر مفید بودن مقایسه پذیری در تخصیص بهینه منابع اقتصادی، به قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردها پیشنهاد می‌شود در راستای تخصیص کارآمد سرمایه‌گذاری‌ها، به قابلیت مقایسه صورت‌های مالی توجه بیشتری کنند. سازمان حسابرسی می‌تواند در تدوین استانداردها به منظور دستیابی به یکنواختی محدود، طرز برخورد با کلیه شرایط احتمالی را مشخص و از این طریق قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را افزایش دهد. همچنین به مدیران واحد تجاری پیشنهاد می‌شود به منظور کمک به سرمایه‌گذاران در انجام مقایسه و ارزیابی عملکرد شرکت‌ها، رویه‌های مورد استفاده توسط سایر شرکت‌های هم صنعت را بررسی و در صورت امکان، در تهیه صورت‌های مالی همسانی رویه را بیش از پیش رعایت نمایند. همچنین پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار شرکت‌ها را از لحاظ قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رتبه‌بندی و گزارش آن را در دوره‌های منظم در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دهد تا شرکت‌ها نیز بیشتر در راستای افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات مالی خود تلاش کنند. بر اساس این یافته‌ها به شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود به منظور بهینه کردن مزیت‌های قابلیت مقایسه، اقدام به شفافیت بیشتر در گزارشگری مالی نمایند و کنترل‌های داخلی مربوط به گزارشگری مالی را تقویت نمایند.

همچنین پژوهشگران آتی می‌توانند که در پژوهش‌های خود تأثیر مقایسه پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود را در طی مراحل چرخه عمر شرکت مورد بررسی قرار دهند. برای اندازه‌گیری قابلیت مقایسه می‌توان به جای استفاده رابطه سود و بازده، از رابطه اقلام تعهدی و جریان نقد عملیاتی استفاده کرد. علاوه بر این به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود رابطه بین مقایسه پذیری حسابداری و ارتباط ارزشی را با توجه به سازوکارهای حاکمیت شرکتی مورد بررسی قرار دهند.

۸- محدودیت‌های پژوهش

آنچه به عنوان محدودیت در انجام این پژوهش وجود داشت و باید در تحلیل نتایج به آن توجه شود می‌توان به کنترل نشدن برخی از عوامل مؤثر بر نتایج پژوهش، مانند عوامل سیاسی، اقتصادی و قوانین و مقررات اشاره نمود که خارج از کنترل محقق بوده و می‌تواند بر نتایج پژوهش اثرگذار باشد.

یادداشت

1. Gjerde, Knivsfla & Sættem	2. Thinggaard & Damkier
3. Brown, He & Teitel	4. Chen, Kurt & Wang
5. Financial Accounting Standards Board	6. Peterson, Schmardebeck & Wilks
7. Kim, Li, Lu & Yu	8. Choi, Choi, Myers & Ziebart
9. Kim, Kraft & Ryan	10. De Franco, Kothari & Verdi
11. Fang, Iselin M & Zhang	12. Hutton, Marcus & Tehranian
13. Ohlson	14. Feltham & Ohlson
15. Basu	16. Barth, Beaver & Landsman
17. Srivastava	18. Dang, Brown, & McCullough
19. Barth, Li & McClure	20. International Accounting Standards Board
21. Kim & Zhang	22. Ge & McVay
23. Qi, Li, Zhou & Sun	24. De Franco, Guan & Lu
25. Hammersley, Myers & Shakespeare	26. Bhat, Hope & Kang
27. Kim, Song & Zhang	28. Thijssen & Iatridis
29. Habib, Hasan & Alhadi	30. Francis, Hasan, Siraj & Wu

منابع

الف. فارسی

- اسماعیلی کیا، غریبه، اوشنی، محمد، بخشی، محمد. (۱۳۹۸). محافظه‌کاری شرطی و ارتباط ارزشی گزارشگری مالی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹(۲)، ۲۷۱-۲۹۱.
- جعفری، علی، گرگانلی، جمادوردی، اشرفی، مجید، نادریان، آرش. (۱۳۹۹). پیامدهای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی از دیدگاه سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان با تأکید بر نقش مالکیت نهادی. پیشرفت‌های حسابداری، ۱۲(۱)، ۹۵-۱۲۸.
- حاجیان نژاد، امین، هاشمی دهچی، مجید، ایزدپناهی، فاطمه. (۱۴۰۰). تأثیر توانایی مدیران بر

- ارتباط ارزشی سود با تأکید بر حاکمیت شرکتی و قدرت بازار محصول. پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، ۱۰(۱۸)، ۷۳-۹۸.
- حاجی‌ها، زهره، چناری، حسن. (۱۳۹۸). قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگه داشت وجه نقد با تأکید بر ابعاد درون‌سازمانی در بازار سرمایه تهران. پیشرفت‌های حسابداری، ۱۱(۲)، ۸۳-۱۱۶.
- گل محمدی، مجتبی، زارع، ابوالفضل. (۱۴۰۰). قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری و تلاش حسابرسی. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۸(۷۰)، ۱۱۳-۱۳۸.

ب. انگلیسی

- Barth, M. E. Beaver, W. H. & Landsman, W. R. (1998). Relative valuation roles of equity book value and net income as a function of financial health. *Journal of Accounting and Economics*, 25(1), 1-34.
- Barth, M. E., Li, K., and McClure, C. G. (2018). Evolution in value relevance of accounting information. Working Paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2933197>.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 3-37.
- Bhat, G., Hope, O., and Kang, T. (2006). Does corporate governance transparency affect the accuracy of analyst forecasts? *Accounting and Finance*, 46 (5), 715-732.
- Brown, W.D. He, H. & Teitel, K. (2006). Conditional conservatism and the value relevance of accounting earnings: An international study. *European Accounting Review*, 15 (4), 605-621.
- Chen, B, Kurt, A, & Wang, I. (2020). Accounting comparability and the value relevance of earning and book value. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 31(4), 82-98.
- Choi, J. H., Choi, S., Myers, L. A., and Ziebart, D. (2019). Financial statement comparability and the informativeness of stock prices about future earnings. *Contemporary Accounting Research*, 36(1), 389-417.
- Dang, L., Brown, K. F., and McCullough, B. D. (2011). Apparent audit failures and value relevance of earnings and book value. *Review of Accounting and Finance*, 10(2), 134-154.
- De Franco, G., Guan, Y., and Lu, H. (2005). The wealth change and redistribution effects of Sarbanes-Oxley internal control disclosures.

- Working Paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=706701>.
- De Franco, G., Kothari, S. P., and Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895–931.
- Esmaeli, G, Oshani, M & Bakhshi, M. (2019). Conditional conservatism and value relevance of financial reporting. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 9(2), 271-292. (in Persian)
- Fang, V. W., Iselin, M., and Zhang, G. (2019). Financial statement comparability: Theory and evidence. Working Paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2858301>.
- Feltham, G. A., and Ohlson, J. A. (1995). Valuation and clean surplus accounting for operating and financial activities. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 689–731.
- Financial Accounting Standards Board. (2010). *Statement of Financial Accounting Concepts No. 8*.
- Francis, B. Hasan, I. Siraj, I. Wu, Q. (2020). Managerial ability and value relevance of earnings. *www.ssrn.com*.
- Ge, W., and McVay, S. (2005). The disclosure of material weaknesses in internal control after the Sarbanes-Oxley Act. *Accounting Horizons*, 19(3), 137–158.
- Gjerde, Ø. Knivsfla, K. & Sættem, F. (2011). The value relevance of financial reporting in Norway 1965-2004. *Scandinavian Journal of Management*, 27 (1), 113-128.
- Golmonammadi, M & Zare, A. (2021). Accounting comparability and audit effort. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 18(70), 113-138. (in Persian)
- Habib, A., Hasan, M.M. and Al-Hadi, A. (2017). Financial statement comparability and corporate cash holdings. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 13(3), 304–321.
- Hajiannejad, A, Hashemi Dehchi, M & Izadpanahi, F. (2021). The effect of managers' ability on the value relevance of earning with emphasis on the role of corporate governance and product market power. *Journal of Applied Research in Financial Reporting*, 18(10), 73-98. (in Persian)
- Hajiha, Z, & Chenari, H. (2019). The financial statement comparability and corporate cash holding emphasizing the internal aspect in Tehran stock exchange. *Journal of Accounting Advance*, 11(2), 83-116. (in Persian)

- Hammersley, J. S., Myers, L. A., and Shakespeare, C. (2008). Market reactions to the disclosure of internal control weaknesses and to the characteristics of those weaknesses under section 302 of the Sarbanes Oxley Act of 2002. *Review of Accounting Studies*, 13(1), 141–165.
- Hutton, A. P., Marcus, A. J., and Tehranian, H. (2009). Opaque financial reports, R2, and crash risk. *Journal of Financial Economics*, 94(1), 67–86.
- International Accounting Standards Board. (2010). *The conceptual framework for financial reporting 2010*. IASB, London.
- Jafari, A, Gorganli, D, Ashrafi, M & Naderian, A. (2020). The consequence of financial statement comparability from the perspective of investors and creditors emphasizing the role of institutional ownership. *Journal of Accounting Advance*, 12(1), 95-128. (in Persian)
- Kim, J. B., and Zhang, L. (2014). Financial reporting opacity and expected crash risk: Evidence from implied volatility smirks. *Contemporary Accounting Research*, 31(3), 851-875.
- Kim, J. B., Li, L., Lu, L. Y., and Yu, Y. (2016). Financial statement comparability and expected crash risk. *Journal of Accounting and Economics*, 61(2-3), 294–312.
- Kim, J. B., Li, L., Lu, L. Y., and Yu, Y. (2020). Financial statement comparability and managers use of corporate resources. <https://ssrn.com>
- Kim, J. B., Song, B. Y. and Zhang, L. (2009). Internal control quality and analyst forecast behavior: evidence from SOX Section 404 disclosures. Working Paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1321501>.
- Kim, S., Kraft, P. and Ryan, S. G. (2013). Financial statement comparability and credit risk. *Review of Accounting Studies*, 18(3), 783–823.
- Ohlson, J. A. (1995). Earnings, book values, and dividends in equity valuation. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 661–687.
- Peterson, K., Schmardebeck, R., and Wilks, T. J. (2015). The earnings quality and information processing effects of accounting consistency. *The Accounting Review*, 90(6), 2483–2514.
- Qi, B., Li, L., Zhou, Q., and Sun J. (2017). Does internal control over financial reporting really alleviate agency conflicts? *Accounting and Finance*, 57(4), 1101-1125.
- Srivastava, A. (2014). Why have measures of earnings quality changed over time? *Journal of Accounting and Economics*, 57(2-3), 197-217.

- Thijssena, M. & Iatridis, G. (2016). Conditional conservatism and value relevance of financial reporting: A study in view of converging accounting standards. *Journal of Multinational Financial Management*, 37-38, 48-70.
- Thinggaard, F. & Damkier, J. (2008). Has financial statement information become less relevant? Longitudinal evidence from Denmark. *Scandinavian Journal of Management*, 24 (4), 375-387.